

Dr. Marius Kristensen.

I taknemligt Minde.

Historisk Samfund for Ribe Amt har Grund til under denne Titel at omtale Dr. Marius Kristensens Liv og Gerning, der ved en saa uventet Død pludselig er afsluttet. Han døde ramt af et Hjerteslag i Sporvognen paa Vej til Immanuelskirken Søndag Formiddag 2. November.

Er der nogen i vor Tid, der med Grund kan nævnes med det gamle Navn »Polyhistor«, saa er det Marius Kristensen.

Han er født i Lystrup ved Aarhus, 27. April 1869, og var saa vel paa fædrende som paa mødrende Side af Bondeslægt. Hjemmet var, især gennem en Mosters Ophold paa Testrup Højskole, præget af den Brydning, der netop i disse Aar stod i Folkeoplysningsbevægelsen i bjørnbakske og grundtvigske Kredse. I 1887 blev han Student og valgte at studere nordisk Filologi. Kun 19 Aar gammel debuterede han med et Foredrag i Filologisk-historisk Samfund i København, saa vidt jeg ved, om den nyfundne Runesten, Gottorpstenen. Det var Højskolelærer Chr. Baagø, Testrup, der gennem hans Moster havde vakt hans Interesse for Runer. — I Studentertiden færdedes han, betegnende for hans alsidige og aabne modtagelige Sind, snart i sine Fagfællers Kreds, hvor han navnlig blev knyttet til Axel Olrik og Dialektforskeren P.K. Thorsen, og snart i en Kreds af unge, der sluttede sig til den nydannede Københavns Valgmenighed. En ung Pige gik en Sommersøndag frem foran Kirkedøren og spurgte: »Er der ingen, der vil med i Skoven?« — Der var en Flok unge Mænd og Kvinder, der fulgte denne Opfordring, og det blev til en trofast Vennekreds, der holdt sammen i Fest og Hverdag, i Glæde og Sorg, i de 50 Aar, der fulgte efter.

Hans første Forbindelse med Askov knyttedes, da han ved det nordiske Filologmøde i 1892 lærte H. F. Feilberg at kende. Efter endt Eksamen — han blev cand. mag. 1894 — gæstede han Feilberg i Askov, og her overværede han den nordiske Folkehøjskoles 50 Aars Jubilæum, der samlede Højskolemænd fra alle Nordens Lande til et flere Dages Møde paa Askov. Ved et Friluftsmøde i Skibelund talte A. D. Jørgensen om Kristian VIII og gav ham Oprejsning paa Grundlag af Optegnelser i Prinsens Dagbøger og hans Udtalelser i Statsraadet, hvori han som Kronprins havde Sæde. Hans djærve Forsøg paa at give Sandheden Æren i Omtalen af Kr. VIII.s nationale Politik, førte til en lang Række Imødegaaelser, blandt andet af Pastor J. Nissen, Malt, der foreholdt A. D. Jørgensen, at han selv i »40 Fortællinger« havde hævdet den sædvanlige Opfattelse, at Kr. VIII var en lunken Forsvarer af Danskhedens Ret i Sønderjylland. — Herimod hævder A. D. Jørgensen: »Jeg har har aldrig vejet tilbage for at rette andre Forfatteres Fremstillinger, skulde jeg da vise mine egne større Hensyn. — Et Menneske der er grebet i taknemlig Paaskønnelse eller lykkelig Beundring for en historisk Personlighed kan være berettiget til at lade denne Beundring raade, hvis den ikke saa ofte kom i Strid med et andet Hensyn, som maa sættes lige saa højt: den historiske Retfærdighed. Det er denne Retfærdighedsfølelse, der har bragt mig til at tale om Kristian VIII«.

Jeg ved, at det var disse Indtryk af Historiens Mænd og Historiens Værdi, der prægede Marius Kristensens historiske Sans. Den støttedes af hans videnskabelige Nøjagtighedskrav over for Enkeltheder, og den gjorde ham uafhængig af Tidens Stemningsbølger, naar disse gjorde andre Hovedet kruset. Et Ord af A. D. Jørgensen om vore nationale Opgaaer levede altid i hans Sind: »Et Folk kan blive gammelt, men det ældes ikke saalænge det hævder sin Plads i Verdens Udvikling, og det kan ikke dø, saa længe det bliver sig selv tro!«. Da Modersmaalet i Skibelund, Mindestenen for Edvard Lembeck og A. D. Jørgensen, blev afsløret 27. Juli 1903, skrev Marius Kristensen en Sang, hvori dette Ord genlyder:

Et Folk kan blive gammelt, men ældes kan det ej,
 naar trofast det gemmer sine Minder;
 et Folk kan blive lille, men fældes kan det ej,
 naar Fremskridtets Ledestjerne skinner.

Derfor en Tak til dem, som har tegnet Mindets Skrift,
 til dem, som har slebet Sprogets Klinge,
 en Tak til dem, som lader i Fredens Bedrift
 vort gamle Flag sprede sin Vinge.

Ved Morten Eskesens Død bad Højskolebladet ham og andre nævne deres bedste Minde om ham, og da skrev Marius Kristensen: »Mit bedste Minde om Morten Eskesen er Mindet om hans rummelige Frisind. Evnen til at se den aandelige Ret hos Folk hvis Meninger man aldeles ikke deler, eller om man vil udtrykke det saadan, en fuldstændig Mangel paa Partiblindhed. Dette Frisind havde han i høj Grad. Mit kæreste Minde om ham er maaske Mindet om hans Stilling i Niels Kjeldsen-Sagen. Der er vel ingen, som vil mistænke M. E. for, at han ikke undte Niels Kjeldsen al den Ære, han kunde faa. Men hans Standpunkt i den Sag var klart og lige til: det bliver ikke til Gavn at nægte, hvad Kendsgjerninger taler for, og vi vinder ingen Ære ved at vælte Skam over paa en tysk Officer, saa vi kan med Sindsro godkende det Udfald, Sagen faar for Historiens Domstol. Jeg har kun kendt M. E., efter at han var bleven omkring ved de 70, men den aandelige og legemlige Friskhed, han bevarede til det sidste, har gjort stærkt Indtryk paa mig, og jeg har følt, at ogsaa den »stammede fra Aand«.

I hele sin Askov-Tid — de 32 lykkelige Aar fra 1895—1927 levede han med i Egnens Liv og gav selv sine lødige Bidrag til, at Askov blev et rigt Sted baade for Højskolens Elever, den Ungdom, der kom og gik, og for Lærerkredsen, der i en lang Aarrække havde Dr. H. F. Feilberg og Dr. Marius Kristensen som Lærefædre blandt sig. Det gav gode Kaar for sund Udvikling i Lærerkredsen i en lang Aarrække. Han blev Feilbergs Medarbejder ved den jydsk Ord bog, og Feilberg skønnede paa den lette Adgang, han havde til »Haandsræknings hos en god, hartad alvidende Nabo«. — »De nærmeste Krav«, var for Marius Kristensen en Prøvesten paa villigt Tjenersind, derfor er

hans Betydning for Ribe Amts historiske Samfund kendeligt langt ud over de Bidrag, han direkte har givet os i sine betydelige Artikler i Aarbogen: Et middelalderligt Signet (1908). Grænsen og Grænseveje 1918. Fra Ribe og Omegn i Chr. Falsters Tid (1921) og Ribe Amts Runeindskrifter (1931). H. F. Feilberg (1932). Bebyggelsesnavne i ældre Tid i Ribe Amt (1935). — Han har været Medlem af historisk Samfund fra den Dag, det blev stiftet, og i flere Aar Medlem af Bestyrelsen. Fra 1923—37, da han forlod Egnen, var han Formand. Mange Gange har han talt ved Samfundets Møder rundt om i Amtet, og han kom derved i levende Forbindelse med de historisk interesserede, der her mødte frem med aabne Ører og modtagelige Sind.

Aldrig har jeg hørt ham saa veltalende, som da han i 1923 stod paa Talerstolen ved det første Hjemstavnsstævnes Friluftsmøde ved Kalø Ruin og saa ind over sin Hjemegn. I en hel Uge havde han glædet sig over, at han sammen med andre kyndige Mænd kunde vise os det Stykke Danmark, der var hans kære Hjemstavn, saa Naturen, Folkelivet, Almuens Sprog og Egnens historiske Minder Dag efter Dag blev ført frem for os. Han fandt de samlende Ord og føjede alle disse Indtryk sammen til en Kæde, hvor det ene Led passede ind i det andet. Videnskaben har den Opgave at analysere, Folkeoplysningen maa søge den naturlige Syntese. Og her lykkedes det, for Marius Kristensen stod fast paa begge Fødder. — Naar jeg skal forbinde en egen Oplevelse med det J. V. Jensen har udtrykt i Verset: »Vil selv du fatte dit Væsens Rod, skøn paa de Skatte de efterlod«, saa staar Marius Kristensen for mig, som jeg saa og hørte ham den Dag. Han var en Søn af Oldbonden, der har tømret og kriget i Lystrup, ved Grænsen mellem Vester- og Øster Lisbjerg Herreder.

En Nordmand ved dette Stævne sagde: »Vi har i Norge tit hørt Danmark nævne som et lidet, fattigt Land. Men at have en Mand som Dr. Marius Kristensen til Lærer for Bondegutter, det er ikke Tegn paa Fattigdom, det er Overdaadighed«. — Det var maaske derfor godt, han efter 1927 helt fik Lov at virke i en Kreds

af jævnaldrende og yngre Fagfæller i sin Videnskab. Deres Mindeord i Dagbladene vidner om, hvad han har betydet for dem. Blandt Studenterungdommen i Halvfemsernelød det Valgsprog: »Fra Folket vi kommer, til Folket vi gaar, dets Lykke skal være vor Lov«. — Men for mange blev det et tomt Løsen, fordi de ikke selv anede, hvad Folkets Lykke var. Men for Marius Kristensens Liv og Gerning passer dette Løsen. Folkets Lykke var en Lov for ham, som han vilde opretholde og forkynde i Ord og Gerning. Den var paa een Gang præget af Glæde over Fremgang og Omhu for at bevare »det gode gamle vel«. — I den Kreds, der helt ud kan vurdere hans videnskabelige Arbejde, har den unge Filolog Poul Diderichsen givet ham følgende Eftermæle: »Man modtog gennem hans Væsen et direkte Indtryk af den Fromhed, som bestaar i primitiv Glæde over Livet og Arbejdet, og af den Visdom, hvis Kilde er en aldrig stillet Undren«.

Saa blev han da en Brobygger i den danske Folkeoplysnings og den danske Videnskabs Samvirke, en folkelig Vismand, som faa vi har haft, fyldt af den Visdom som Ydmyghed er Sjælen i, hvorved ej Hovmod hefter. Og derfor takker vi ham ogsaa for den Del af hans Virken, der er bleven til Gavn og Glæde for »Historisk Samfund for Ribe Amt«.

Skibelund 26. November 1941.

Kr. la Cour Pedersen.

H. G. A. Jørgensen.

8. Juli 1941 døde forhenværende Sognepræst i Farup H. G. A. Jørgensen, 80 Aar gammel.

Med ham gik en af de Mænd bort, der gennem en Aarrække var med til at drage Læsset for Historisk Samfund, idet han i 1917 blev valgt til Bestyrelsesmedlem og Sekretær, hvilken Post han beklædte, til han i 1927 tog sin Afsked og flyttede til Køben-

havn — samme Aar, som Dr. Marius Kristensen flyttede fra Amtet.

Pastor Jørgensen var en Lærersøn fra Langeland. Han tog teologisk Embedseksamen i 1887 og blev 1889 Sognepræst i Stadil, hvorfra han 1901 forflyttedes til Farup. Her vandt han sig mange Venner ved sin troværdige Forkyndelse og sin jævne og milde Færd.

Men Pastor Jørgensen var ikke alene Præst; han var ogsaa en meget flittig Kirkehistoriker, hvis Skrifter blev læst i mange Hjem Landet over. I den Tid han var Præst i Farup, kom det ene Arbejde fra hans Haand efter det andet, saaledes »Luther og hans Tid« I—III (1903—08), »Den kristne Kirkes Historie for Hjem og Skole« I—III (1911—12), »Fra Bispenses og Munkenes Tid« (1917), adskillige Biografier som »Melanchton« og »Dronning Elisabeth af Danmark«. Desuden har han oversat Augustins Bekendelser og Melanchtons »Loci communes«. — I København fortsatte han sit Forfatterskab, idet han 1930 udsendte Bogen om Biskop Gabriel Koch.

I »Fra Ribe Amt« 1925 har han skrevet om Tjæreborg Kirke. Man mærker i denne lille Afhandling det samme, som gælder for hans øvrige Arbejder, hans Fortrolighed med Kirkens Historie og hans let tilgængelige Fremstillingsform. — Ved flere af Samfundets Møder har han holdt Foredrag.

Med Tak vil Historisk Samfund mindes ham og hans Virke.

H. K. K.

Litteratur om Ribe Amt.

Søren Alkærsig: »Vejen Sogn i Malt Herred«. 3 Bind.

Søren Alkærsig har nu med et tredje Bind afsluttet sin stort anlagte Sognehistorie om Vejen Sogn i Malt Herred.

Og blandt Sognehistorier vil dette Værk afgjort komme til at staa i en Klasse for sig.

Alkærsigs 3 Binds Værk er ikke blot en grundig og udførlig